ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ
της 22ας Φεβρουαρίου 1990 *

Στην υπόθεση C-228/88,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του Bayerisches Landessozialgericht προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογή του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΟΚ, με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου μεταξύ

Giovanni Bronzino, κατοίκου Augsburg (Ομοσπονδιακή Δημοκρατία Γερμανίας),

και

Kindergeldkasse, με έδρα τη Νυρεμβέργη (Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας),

η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ως προς την ερμηνεία των άρθρων 3, παράγραφος 1, και 73, παράγραφος 1, του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως στους μισθωτούς και τις οικογένειές τους που διακινούνται εντός της Κοινότητος, όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 2001/83 του Συμβουλίου, της 2ας Ιουνίου 1983 (ΕΕ L 230, σ. 6, παράρτημα I),

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

συγκείμενο από τους O. Due, πρόεδρο, F. A. Schockweiler και M. Zuleeg, προέδρους τμήματος, T. Koopmans, G. F. Mancini, J. C. Moitinho de Almeida και G. C. Rodríguez Iglesias, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: F. G. Jacobs
γραμματέας: J. A. Pompe, βοηθός γραμματέας

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

— ο Giovanni Bronzino, προσφεύγων της κύριας δίκης, εκπροσωπούμενος από τον Luciano Fazi, Sozialsekretär,

— η γερμανική κυβέρνηση εκπροσωπούμενη από τους Martin Seidel και τον καθηγητή Meinhard Hilf,

— η ολλανδική κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον Henri Johan Heinemann, βοηθό γενικό γραμματέα του υπουργείου Εξωτερικών,

— η πορτογαλική κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους Luís Inez Fernandes και Sebastião Pizarro, διευθυντή της νομικής υπηρεσίας στη γενική διεύθυνση των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και υποδιευθυντή της υπηρεσίας διεθνών σχέσεων και συμβάσεων κοινωνικής ασφαλίσεως αντιστοίχως,

— η ιταλική κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον καθηγητή Luigi Ferrari Bravo, προϊστάμενο της υπηρεσίας διπλωματικών διαφορών του υπουργείου Εξωτερικών, επικουρούμενο από τον Pier Giorgio Ferri, avvocato dello Stato,

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων εκπροσωπούμενη από τον Jürgen Grunwald, μέλος της νομικής της υπηρεσίας,

έχοντας υπόψη την έκθεση για την επ' ακροατηρίου συζήτηση και κατόπιν της προφορικής διαδικασίας της 19ης Σεπτεμβρίου 1989,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 17ης Οκτωβρίου 1989,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με Διάταξη της 21ης Ιουλίου 1988, που περιήλθε στο Δικαστήριο στις 8 Αυγούστου 1988, το Bayerische Landessozialgericht υπέβαλε, δυνάμει του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΟΚ, προδικαστικό ερώτημα ως προς την ερμηνεία των άρθρων 3, παράγραφος 1, και 73, παράγραφος 1, του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως στους μισθωτούς και τις οικογένειές τους που διακινούνται εντός της Κοινότητος, όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 2001/83 του Συμβουλίου, της 2ας Ιουνίου 1983 (ΕΕ L 230, σ. 6, παράρτημα Ι).

2 Το ερώτημα αυτό ανέκυψε στο πλαίσιο διαφοράς σχετικά με την άρνηση του Kindergeldkasse (ταμείο οικογενειακών παροχών, στο εξής: ταμείο) να χορηγήσει στον Bronzino, ιταλό εργαζόμενο που απασχολείται στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, το επίδομα που προβλέπεται στο άρθρο 2, παράγραφος 4, του Bundeskindergeldgesetz (ομοσπονδιακού νόμου περί των οικογενειακών παροχών για τα συντηρούμενα τέκνα, στο εξής: BKGG), για τα τέκνα του Rosa, Nunzia και Vincenzo που κατοικούν στο Ercolano (Ιταλία), όπου είναι εγγεγραμμένα ως άνεργοι στον οργανισμό απασχολήσεως.

3 Η άρνηση του ταμείου στηρίζεται στο γεγονός ότι τα τέκνα του Bronzino δεν βρίσκονται, στο έδαφος όπου εφαρμόζεται ο BKGG, στη διάθεση του οργανισμού απασχολήσεως ως άνεργοι, πράγμα το οποίο αποτελεί προϋπόθεση για τη χορήγηση του επιδόματος συντηρουμένου ανέργου τέκνου το οποίο έχει συμπληρώσει το 16ο αλλά όχι και το 21ο έτος της ηλικίας του.

4 Το Bayerisches Landessozialgericht, στο οποίο υποβλήθηκε έφεση κατά της αποφάσεως του Sozialgericht Augsburg, που υποχρέωσε το ταμείο να καταβάλει στον Bronzino τα επιδόματα επί των οποίων ισχυριζόταν ότι είχε δικαίωμα, κρίνοντας ότι η διαφορά θέτει το ερώτημα του κατά πόσον συμβιβάζεται ο BKGG με το κοινοτικό δίκαιο, ανέστειλε τη διαδικασία και υπέβαλε στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Έχουν το άρθρο 73, παράγραφος 1, και το άρθρο 3, παράγραφος 1, του κανονισμού 1408/71 ή άλλες διατάξεις του κοινοτικού δικαίου την έννοια ότι ο διακινούμενος εργαζόμενος έχει δικαίωμα επί των οικογενειακών παροχών στον τόπο απασχολήσεως

ακόμη και στην περίπτωση κατά την οποία το μέλος της οικογένειας είτε δεν μπορεί να αρχίσει ή να συνεχίσει στη χώρα μόνο που κατοικεί και σύμφωνα με τις διατάξεις της χώρας αυτής την επαγγελματική του επιμόρφωση λόγω ελλείψεως σχετικής θέσεως, είτε εξαρτάται ως άνεργος από τον οργανισμό απασχολήσεως, το εθνικό όμως δίκαιο του κράτους απασχολήσεως απαιτεί τη συνδρομή των προϋποθέσεων αυτών στο εσωτερικό του κράτους αυτού; »

5 Στην έκθεση για την επ' ακροατηρίου συζήτηση αναπτύσσονται διεξοδικώς τα πραγματικά περιστατικά της διαφοράς της κυρίας δίκης, η εξέλιξη της διαδικασίας και οι έγγραφες παρατηρήσεις που κατατέθησαν στο Δικαστήριο. Τα στοιχεία αυτά της δικογραφίας δεν επαναλαμβάνονται κατωτέρω παρά μόνο καθόσον απαιτείται για τη συλλογιστική του Δικαστηρίου.

6 Λαμβανομένων υπόψη των πραγματικών περιστατικών της διαφοράς της κυρίας δίκης, που εκθέτει το εθνικό δικαστήριο, πρέπει να θεωρηθεί ότι, με το προδικαστικό ερώτημά του, το δικαστήριο αυτό ερωτά, κατ' ουσίαν, αν τα άρθρα 3, παράγραφος 1, και 73, παράγραφος 1, του κανονισμού 1408/71, ή άλλες διατάξεις του κοινοτικού δικαίου, έχουν την έννοια ότι, όταν η νομοθεσία του κράτους μέλους που χορηγεί ορισμένα οικογενειακά επιδόματα απαιτεί, ως προϋπόθεση της χορηγήσεως των εν λόγω επιδομάτων, να τίθεται το μέλος της οικογένειας του εργαζομένου, ως άνεργος, στη διάθεση του οργανισμού απασχολήσεως του τόπου στο έδαφος του οποίου ισχύει η νομοθεσία αυτή, πρέπει να θεωρηθεί ότι η προϋπόθεση αυτή πληρούται όταν το μέλος της οικογένειας τίθεται, ως άνεργος, στη διάθεση του οργανισμού απασχολήσεως του κράτους μέλους κατοικίας του.

7 Πρέπει να υπενθυμιστεί ότι, κατά το άρθρο 73 του κανονισμού 1408/71, όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 3427/89 του Συμβουλίου, της 30ής Οκτωβρίου 1989 (ΕΕ L 331, σ. 1), ο οποίος αντικατέστησε το κείμενο που ίσχυε κατά τον χρόνο της παραπομπής και περιλαμβάνει ως μόνες τροποποιήσεις αυτές που απορρέουν από την εφαρμογή του στους μη μισθωτούς εργαζομένους και στην κατάργηση του εξαιρετικού συστήματος που ίσχυε για την Γαλλία, « ο μισθωτός ή μη μισθωτός που υπάγεται στη νομοθεσία κράτους μέλους δικαιούται, για τα μέλη της οικογένειάς του που κατοικούν στο έδαφος άλλου κράτους μέλους, τις οικογενειακές παροχές που προβλέπονται από τη νομοθεσία του πρώτου κράτους, σαν να κατοικούσαν τα μέλη αυτά στο έδαφος του κράτους αυτού, με την επιφύλαξη των διατάξεων του παραρτήματος VI ». Ως « οικογενειακή παροχή » ορίζεται στο άρθρο 1, στοιχείο κα), υπό i), του ίδιου κανονισμού « κάθε παροχή εις είδος ή εις χρήμα προορισμένη να αντισταθμίσει τα οικογενειακά βάρη στο πλαίσιο των διατάξεων του άρθρου 4, παράγραφος 1, περίπτωση η), με εξαίρεση των ειδικών επιδομάτων τοκετού που αναφέρονται στο παράρτημα II ». Αυτή η τελευταία διάταξη ορίζει ότι ο κανονισμός ισχύει για όλες τις

νομοθεσίες που αφορούν τις οικογενειακές παροχές και για τον λόγο αυτό η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, εκπληρώνοντας την υποχρέωση που επιβάλλει στα κράτη μέλη το άρθρο 5, να αναφέρουν τις νομοθεσίες και τα συστήματα που προβλέπονται στο άρθρο 4, παράγραφος 1, ανέφερε τον BKGG (JO 1980, C 139, σ. 1).

8 Η γερμανική κυβέρνηση αναγνωρίζει ότι το έν λόγω επίδομα αποσκοπεί στη βοήθεια των οικογενειών να αντιμετωπίζουν τα βάρη συντηρήσεως των τέκνων τους τα οποία, έχοντας συμπληρώσει το 16ο αλλά όχι και το 21ο έτος της ηλικίας τους, είναι άνεργοι. Θεωρεί, εντούτοις, ότι το προαναφερθέν άρθρο 73 αφορά μόνο τις τυπικές οικογενειακές παροχές, δηλαδή εκείνες που εξαρτώνται από προϋποθέσεις που αναφέρονται, κατά κανόνα, σε μία κοινωνική επιβάρυνση για την οικογένεια του εργαζομένου χωρίς να συνδέονται, όπως στην περίπτωση του επιδίκου επιδόματος, με την ιδιαίτερη κατάσταση του κράτους που τις χορηγεί.

9 Συγκεκριμένα, κατά τη γερμανική κυβέρνηση, το επίδομα που προβλέπεται στο άρθρο 2, παράγραφος 4, του BKGG αποτελεί μέτρο που αποβλέπει στην αντιμετώπιση της κρίσιμης κατάστασης της αγοράς εργασίας στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας, πράγμα το οποίο δικαιολογεί την απαίτηση να βρίσκεται ο αιτών εργασία στη διάθεση του οργανισμού απασχολήσεως της χώρας αυτής.

10 Η κυβέρνηση αυτή θεωρεί, εξάλλου, ότι το άρθρο 73 του κανονισμού 1408/71 απλώς καταργεί την εδαφική αναφορά των προϋποθέσεων κατοικίας και δεν αφορά τις άλλες προϋποθέσεις που δικαιολογούνται αντικειμενικώς, όπως η ανωτέρω προϋπόθεση.

11 Υπενθυμίζεται σχετικά ότι το άρθρο 73 εφαρμόζεται στις οικογενειακές παροχές όπως αυτές ορίζονται στο άρθρο 1, στοιχείο κα), σημείο i). Στην υπό κρίση υπόθεση, οι επίδικες παροχές εμπίπτουν στον ορισμό αυτό, δεδομένου ότι προορίζονται να βοηθούν τις οικογένειες να αντιμετωπίζουν τα οικονομικά βάρη που συνεπάγεται η συντήρηση ανέργων τέκνων. Πρέπει να σημειωθεί ότι η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας χαρακτήρισε, η ίδια, τις εν λόγω παροχές ως οικογενειακές παροχές τόσο στη νομοθεσία της όσο και στις δηλώσεις της κυβερνήσεώς της προς την Επιτροπή.

12 Πρέπει, στη συνέχεια, να παρατηρηθεί ότι σκοπός του άρθρου 73 είναι να μην αρνείται το κράτος μέλος τη χορήγηση οικογενειακών παροχών λόγω του ότι τα μέλη της οικογένειας του εργαζομένου κατοικούν σε κράτος μέλος διαφορετικό από το υπόχρεο κράτος μέλος. Πράγματι, η άρνηση αυτή θα μπορούσε να αποθαρρύνει τους κοινοτικούς εργαζομένους να ασκούν το δικαίωμα της ελεύθερης κυκλοφορίας και θα συνιστούσε, ως εκ τούτου, εμπόδιο στην ελευθερία αυτή. Από αυτό έπεται ότι μία προϋπόθεση, κατά την οποία το τέκνο του εργαζομένου οφείλει, για την απόκτηση δικαιώματος επί ορισμένων οικογενειακών παροχών, να είναι στη διάθεση του οργανισμού απασχολήσεως του κράτους μέλους που χορηγεί τις παροχές, προϋπόθεση η οποία δεν μπορεί να πληρούται παρά μόνο αν το τέκνο κατοικεί στο έδαφος του κράτους μέλους αυτού, εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της εν λόγω διατάξεως και πρέπει, κατά συνέπεια, να θεωρηθεί ότι πληρούται όταν το τέκνο βρίσκεται στη διάθεση του οργανισμού απασχολήσεως του κράτους μέλους κατοικίας του.

13 Η γερμανική κυβέρνηση, αντιτιθέμενη στην ανωτέρω ερμηνεία του άρθρου 73, προβάλλει το επιχείρημα ότι, αν η διάταξη αυτή εφαρμοζόταν στην υπό κρίση περίπτωση, ο οργανισμός απασχολήσεως της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας δεν θα είχε καμία δυνατότητα να απαλλαγεί της υποχρεώσεως να καταβάλει τις εν λόγω παροχές στον ενδιαφερόμενο με το να προσφέρει θέση εργασίας στο εν λόγω μέλος της οικογένειας.

14 Πρέπει να παρατηρηθεί ότι το επιχείρημα αυτό, το οποίο θα μπορούσε να ασκήσει επιρροή προκειμένου περί επιδομάτων ανεργίας, δεν μπορεί να προβληθεί κατά της καταβολής οικογενειακής παροχής προς τους γονείς ανέργου τέκνου. Εξάλλου, μειονεκτήματα, όπως αυτά που επικαλείται η γερμανική κυβέρνηση, τα οποία συνεπάγεται η εφαρμογή του κανονισμού 1408/71, δεν μπορούν να θέσουν υπό αμφισβήτηση την ερμηνεία των διατάξεων του κανονισμού αυτού, η οποία απορρέει τόσο από το γράμμα όσο και από το σκοπό του κανονισμού.

15 Από τα προηγούμενα προκύπτει ότι, χωρίς να χρειάζεται να ληφθούν υπόψη άλλες διατάξεις κοινοτικού δικαίου, πρέπει, στο ερώτημα που υπέβαλε το εθνικό δικαστήριο, να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 73 του κανονισμού 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως στους μισθωτούς και τις οικογένειές τους που διακινούνται εντός της κοινότητας, έχει την έννοια ότι, όταν η νομοθεσία του κράτους μέλους που χορηγεί ορισμένα οικογενειακά επιδόματα θέτει ως προϋπόθεση χορηγήσεως των επιδομάτων αυτών το να βρίσκεται το μέλος της οικογένειας του εργαζομένου, ως άνεργος, στη διάθεση του οργανισμού απασχολήσεως του τόπου στο έδαφος του οποίου εφαρμόζεται η εν λόγω νομοθεσία, η προϋπόθεση αυτή θεωρείται ότι πληρούται όταν το μέλος της οικογένειας βρίσκεται, ως άνεργος, στη διάθεση του οργανισμού απασχολήσεως του κράτους μέλους κατοικίας του.

Επί των δικαστικών εξόδων

16 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν η κυβέρνηση της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, η ιταλική κυβέρνηση, η πορτογαλική κυβέρνηση, η ολλανδική κυβέρνηση, και η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κυρίας δίκης το χαρακτήρα παρεμπίπτοντος, που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

κρίνοντας επί του ερωτήματος που του υπέβαλε, με διάταξη της 21ης Ιουλίου 1988, το Bayerisches Landessozialgericht, αποφαίνεται:

Το άρθρο 73 του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως στους μισθωτούς και τις οικογένειές τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας, έχει την έννοια ότι όταν η νομοθεσία του κράτους μέλους που χορηγεί ορισμένα οικογενειακά επιδόματα θέτει ως προϋπόθεση χορηγήσεως των επιδομάτων αυτών το να βρίσκεται το μέλος της οικογένειας του εργαζομένου, ως άνεργος, στη διάθεση του οργανισμού απασχολήσεως του τόπου στο έδαφος του οποίου εφαρμόζεται η εν λόγω νομοθεσία, η προϋπόθεση αυτή θεωρείται ότι πληρούται όταν το μέλος της οικογένειας βρίσκεται, ως άνεργος, στη διάθεση του οργανισμού απασχολήσεως του κράτους μέλους κατοικίας του.

Due Schockweiler Zuleeg

Koopmans Mancini Moitinho de Almeida Rodríguez Iglesias

Δημοσιεύτηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 22 Φεβρουαρίου 1990.

Ο γραμματέας

J. -G. Giraud

Ο πρόεδρος

O. Due